

WALDEMAR GIERAT

Funkcje opiekuńczo-wychowawcze środowiskowej szkoły wiejskiej

Przeprowadzone w ostatnich latach badania sygnalizują występowanie różnorodnych potrzeb w zakresie rozwijania bezpośrednich form pracy z dziećmi i młodzieżą, zapewnienia im odpowiednich warunków do samowychowawczej aktywności /urządzenia sportowo-zabawowe/, a także planowego i szerokiego wspomaganie rodziny w realizacji jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, to jest kompensowanie braków w zakresie opieki domowej i szkolnej w czasie pozalekcyjnym. Wynikające stąd zadania musi podejmować szkoła, która zajmuje szczególne miejsce w procesie modernizacji wsi. Wprawdzie działalność szkoły nie przesądza o procesie przeobrażeń wsi, ale może w sposób bezpośredni stymulować ten proces, a także wyznaczać funkcjonowanie innych czynników współdecydujących o przebiegu tego procesu.

Problem roli szkoły środowiskowej w procesie modernizacji wsi można rozpatrywać różnie przyjąć podejście wyjaśniające lub projektujące, ujmować problem całościowo lub uczynić przedmiotem analizy wybrane kwestie, zanalizować problem w jego rozwoju lub skoncentrować się na aktualnym stanie działalności szkoły.

Autor niniejszego artykułu ograniczył się do ukazania pracy Zbiorczej Szkoły Gminnej w Kłaju w dziedzinie oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych, ze szczególnym uwzględnieniem

niem młodzieży niedostosowanej społecznie, stąd też celowe wydaje się skrótowne przedstawienie jej struktury organizacyjnej.

Zbiorcza Szkoła Gminna w Kłaju powstała w roku szkolnym 1972/73 jako jedna z pierwszych w województwie miejskim krakowskim. Czynnikiem, które zadecydowały o jej powołaniu, były: dobre warunki lokalowe wraz z zapleczem sportowo-rekreacyjnym, należycie przygotowana kadra pedagogiczna oraz centralne położenie budynku szkoły w stosunku do innych miejscowości gminy Kłaj, który to fakt był dużym ułatwieniem przy dowożeniu dzieci z sąsiednich wsi.

W skład Zbiorczej Szkoły Gminnej im. Gen. K. Świerczewskiego w Kłaju wchodzi:¹

- Szkoła Podstawowa filialna w Szarowie /jest to jedyna szkoła pełna o ośmioletnim cyklu nauczania/,
- Szkoła Podstawowa filialna w Brzeziu /6-klasowa/,
- Szkoła Podstawowa filialna w Targowisku /6-klasowa/,
- Punkt filialny w Grodkowicach /klasy I-IV/,
- Punkt filialny w Stanisławicach /klasy I-III/,
- Przedszkole Państwowe²
 - a. w Kłaju, 4-oddziałowe,
 - b. w Szarowie, 2-oddziałowe,
 - c. w Targowisku, 2-oddziałowe,
 - d. w Brzeziu, 1 oddział,
 - e. w Grodkowicach, 1 oddział,
 - f. w Dąbrowie, 1 oddział,
 - g. w Stanisławicach, 1 oddział.

Ogółem w roku szkolnym 1980/81 do Zbiorczej Szkoły Gminnej w Kłaju uczęszczało 1147 uczniów, opieką przedszkolną w analogicznym okresie objęto natomiast 307 osób, z czego 183 należało do Ogniska Przedszkolnego.

Obecnie czynione są starania, aby pod patronatem zakładu opiekuńczego, Zakładu Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych, otworzyć w roku 1986/87 Przychodnię Szkołę Zawodową z unikalną specjalnością przetwórstwa tworzyw sztucznych. W Zbior-

czej Szkole Gminnej w roku 1980/81 uruchomiono również cztery klasy uzawodowione dla uczniów opóźnionych w rozwoju, którzy przygotowywali się do praktycznej nauki zawodu w miejscowych Zakładach Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych.

Dowodem wyróżniającej się pracy szkoły w środowisku lokalnym było przyznanie jej w dniu 17 grudnia 1983 r. przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania zaszczytnego wyróżnienia - Medalu Komisji Edukacji Narodowej.

Wziąwszy pod uwagę fakt, że ilość wolnego czasu, jakim dysponuje młodzież poza obowiązkami i zajęciami w szkole, waha się od 4 do 6 godzin dziennie³ oraz że w rodzinach, w których oboje rodzice pracują, zmniejsza się ich opieka wychowawcza, gospodarowanie czasem wolnym staje się zagadnieniem o dużym znaczeniu społecznym. Należy się cieszyć, że problematyka ta znalazła odbicie w "Programie rozwoju oświaty i wychowania w gminie Kłaj w latach 1980-85", gdzie w szczegółowym "Harmonogramie realizacji zadań" funkcja opiekuńczo-wychowawcza szkoły traktowana jest na równi z działalnością dydaktyczną. Wymieniając poszczególne punkty tego planu, przy każdym z nich autor określi /na podstawie własnych badań/, w jakim stopniu zostały one zrealizowane, kto był ich inspiratorem i jakie formy organizacyjne one przyjęły. A oto te zadania:

1. Dokładne rozpoznanie sytuacji wychowawczej i społecznej uczniów w celu ujawnienia środowisk zagrażających demoralizacją oraz likwidowanie przejawów niedostosowania społecznego - odpowiedzialnym za realizację był zastępca dyrektora do spraw wychowania wraz z wychowawcami poszczególnych klas. Dużym ułatwieniem w tej pracy był fakt, że większość nauczycieli pochodzi z tych samych miejscowości co badani uczniowie i doskonale zna ich środowisko domowe.

2. Zapewnienie pomocy stypendialnej uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej - ten punkt poszerzono w następnych latach, finansując częściowo lub w całości obiady dla dzieci pochodzących z rodzin wielodziet-

nych o niższych dochodach /tą formą pomocy objęto 24 osoby/.

3. Zwiększenie ilości zajęć rekreacyjno-sportowych i krajoznawczo-turystycznych w zagospodarowaniu czasu wolnego uczniów - odpowiedzialni za realizację tego zadania byli dwaj nauczyciele: wychowania fizycznego i geografii. Ponieważ w szkole nie funkcjonuje Ognisko Pracy Pozaszkolnej, część zaś młodzieży dojeżdża z innych miejscowości, a nie wszyscy chcą korzystać ze świetlicy szkolnej /przedkładając nad nią zajęcia ruchowe/ - dyrekcja szkoły podjęła decyzję zatrudnienia w ramach godzin zleconych nauczyciela wychowania fizycznego, który jest zarazem trenerem piłki nożnej w Ludowym Zespole Sportowym "Wolni" Kłaj. Zajęcia te cieszą się ogromną frekwencją, zespół zajął pierwsze miejsce w Gminnym Turnieju Piłki Nożnej oraz drugie miejsce podczas Wojewódzkiej Spartakiady Młodzieży w 1981 r.

Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne, prowadzone przez nauczyciela - przodownika Górskiej Odznaki Turystycznej, cieszy się również dużym zainteresowaniem; do niedawna przeważały wycieczki w najbliższe okolice, ostatnio zaś szkoła korzysta z autokaru zakładu opiekuńczego, wyjeżdżając co miesiąc w odleglejsze strony.

4. Doskonalenie pracy w świetlicy szkolnej przez indywidualną opiekę nad uczniami - z tej formy korzysta głównie młodzież, która dojeżdża do Zbiorczej Szkoły Gminnej z innych miejscowości i zmuszona jest oczekiwać na autobus nieraz do 2 godz. W świetlicy zatrudnionych jest 3 nauczycieli, którzy pełnią rolę korepetytorów i organizatorów działalności rozrywkowej /kółka taneczne, recytatorskie, plastyczne itp./.

5. Zapewnienie sprawnej organizacji dowożenia uczniów do Zbiorczej Szkoły Gminnej - zadanie to powierzono kierownikowi świetlicy, który zobowiązany został przez dyrekcję szkoły do codziennego przywożenia i odwożenia dzieci /w autobusie oprócz kierowcy musi być ktoś z personelu pedagogicznego/.

6. Rozwijanie i wzbogacanie form działalności opiekuńczej i samoobsługowej dzieci w szkole i środowisku rodzinnym - wypełnianie tego zadania spoczywa na świetlicy szkolnej oraz wychowawcach klas, ma ono charakter pracy systematycznej.

7. Współpraca z Poradnią Wychowawczo-Zawodową:

- kierowanie dzieci do placówek opiekuńczych
- przygotowanie uczniów do wyboru zawodu
- wydawanie orzeczeń kwalifikacyjnych.

Szkoła współpracuje z Poradnią Wychowawczo-Zawodową w Wieliczce, współpraca ta układa się prawidłowo. Pracownicy poradni są częstymi gośćmi w szkole, z ich inicjatywy odbywają się comiesięczne spotkania psychologa i seksuologa ze starszą młodzieżą.

8. Zabezpieczenie bezpośredniego nadzoru pedagogicznego nad przestrzeganiem przez uczniów przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy - działalność ta ma charakter pracy ciągłej, odpowiedzialnymi są wychowawcy klas i dyżurni nauczyciele.

9. Rozszerzenie współpracy ze Służbą Zdrowia, Milicją Obywatelską, lokalną placówką Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej i Strażą Pożarną - kontakty mają charakter przyjacielski, młodzież często zaprasza pracowników wyżej wymienionych instytucji na uroczyste apele i akademie, dorośli zaś służą radą i pomocą przy organizacji różnych imprez /rajdy, wycieczki, wieczorki taneczne, kursy na kartę rowerową itp./.

10. Propagowanie i rozszerzanie udziału uczniów w konkursach i akcjach poświęconych bezpieczeństwu dziecka, a zwłaszcza w akcjach "Stop! Dziecko na drodze" i "O bezpieczną drogę dziecka do szkoły" oraz w Turniejach Wiedzy Pożarniczej. Dowodem licznego udziału dzieci w tych konkursach są liczne dyplomy dla uczestników indywidualnych oraz zespołów nadane przez Inspektorat Ruchu Drogowego Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych oraz przez Wojewódzką Komendę

Ochotniczych Straży Pożarnych w Krakowie. Pracami kieruje nauczyciel - instruktor Związku Harcerstwa Polskiego, który pełniąc sam funkcję Społecznego Inspektora Ruchu Drogowego, założył w szkole drużynę Młodzieżowej Służby Ruchu.

INSTYTUCJE I ORGANIZACJE SPOŁECZNE

WSPÓŁPRACUJĄCE ZE ZBIORCZĄ SZKOŁĄ GMINNĄ W KŁAJU

Realizując swe statutowe zadania, Zbiorcza Szkoła Gminna współpracuje z następującymi instytucjami: Zakładem Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych w Kłaju, Zakładem Przemysłu Drzewnego oraz Zakładem Doświadczalnym Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Akademii Rolniczej w Krakowie. Są to zakłady opiekuńcze, od których głównie zależy funkcjonowanie szkoły i punktów filialnych, pokrywają one bowiem ze swoich funduszy zakładowych wszelkie koszty związane z bieżącymi remontami i konserwacją obiektów. Zakłady te pomagają też /szczególnie Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych/ w organizacji życia kulturalnego dzieci, wynajmując szkole swoje świetlice i autobusy.

Szczególnie bliskie więzy łączą szkołę z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Kłaju, który faktycznie pełni rolę Ogniska Pracy Pozaszkolnej. W poszczególnych sekcjach prowadzonych przez GOK przeważa młodzież z miejscowej szkoły, jedynie w sekcji tanecznej i muzycznej większość stanowi młodzież pozaszkolna. Kierowniczka Gminnego Ośrodka Kultury koordynuje działalność okolicznych Domów Kultury, współpracuje też ściśle z personelem świetlicy szkonej w Kłaju i punktach filialnych. Na terenie Gminnego Ośrodka Kultury organizowane są często spotkania z ciekawymi ludźmi, liczne turnieje, dyskusje z młodzieżą na interesujące ją tematy, a także wieczorki taneczne. W budynku Gminnego Ośrodka Kultury prezentowane są cykliczne wystawy malarstwa, grafiki i rzeźby i innych wytworów sztuki ludowej /palm, wieńców

dożynkowych, szopek/. Cieszą się one dużym zainteresowaniem tak miejscowej ludności, jak i przyjezdnych. Po likwidacji miejscowego kina młodzi często korzystali z darmowych projekcji filmowych w Klubie Garnizonowym, udostępniając w zamian wojskowym salę gimnastyczną.

Dobrze również układa się współpraca Zbiorczej Szkoły Gminnej z Jednostką Wojskową 2515, a szczególnie z Klubem Garnizonowym, który jest stałym organizatorem jubileuszowych wieczornic i akademii dla lokalnej społeczności.

Piszząc o kontaktach z miejscowymi organizacjami społecznymi, nie sposób nie wymienić datującej się już od pięciu lat współpracy z miejscowym Klubem Sportowym LZS "Wolni" Kłaj. Współpraca ta układa się na zasadach obopólnej korzyści, klub udostępnia szkole swe obiekty mając w niej oparcie kadrowe dla swoich sekcji. Szkoła wynajmuje klubowi nieodpłatnie w miesiącach jesienno-zimowych salę gimnastyczną, ten zaś w zamian zaopatruje szkołę w niezbędny sprzęt sportowy. Obydwie instytucje są organizatorami corocznej Gminnej Spartakiady Sportowej oraz Turnieju Piłkarskiego Drużyn Niezrzeszonych.

Kontakty z miejscowym posterunkiem Milicji Obywatelskiej sprowadzają się do prowadzenia akcji profilaktycznych w stosunku do dzieci i młodzieży oraz udzielania informacji dotyczących stanu wykroczeń, rodzin zdemoralizowanych oraz alkoholizmu na terenie gminy. W 1980 roku szkoła nawiązała kontakt z placówką Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, której funkcjonariusze prowadzą szeroko zakrojoną akcję szkoleniową, /karty rowerowe/ i instruktażową /zasady poruszania się na drogach publicznych dla najmłodszych/.

Szkoła - zwłaszcza w środowisku wiejskim - pełni funkcję oświatową i kulturotwórczą, zatem powinna być ona instytucją o charakterze otwartym, jej działalność winna rozszerzać się na różnorakie kontakty ze środowiskiem. Szkoła powinna być inspiratorem i koordynatorem wszelkich poczy-

nań wychowawczych w najbliższym środowisku⁴. Organizowanie społeczności wychowującej dokonuje się poprzez:

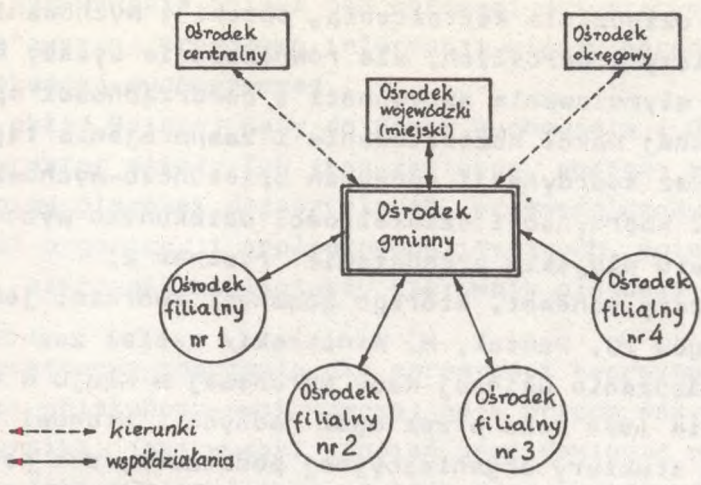
- współdziałanie ze środowiskiem rodzinnym, rówieśniczym, z pozaszkolnymi placówkami wychowawczymi i organizacjami społecznymi,
- ograniczanie i eliminowanie negatywnych z wychowawczego punktu widzenia czynników i wpływów,
- koordynowanie poczynań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych funkcjonujących środowisk wychowawczych⁵.

Realizacja wymienionych zadań jest koniecznym warunkiem kształtowania jednolitego programu wychowawczego, obejmującego pełny rozwój osobowości wychowanków i przygotowanie ich do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

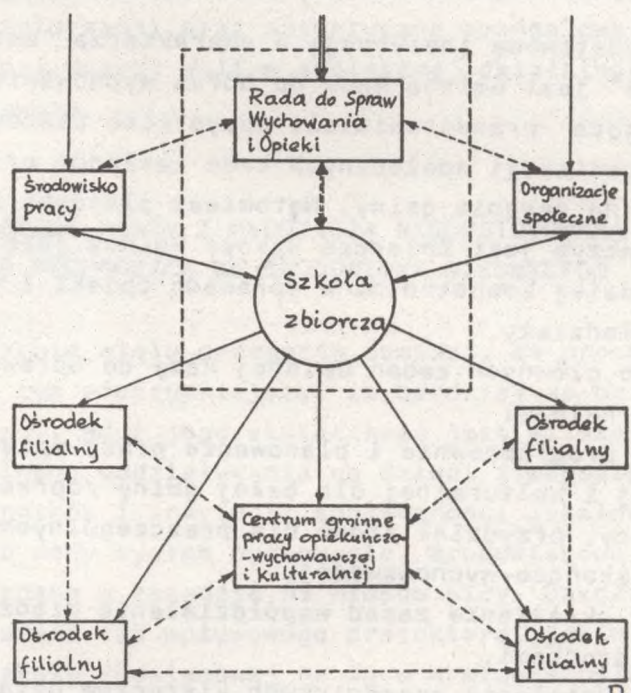
Poszukiwanie trafnych rozwiązań organizacyjnych stanowi istotny warunek decydujący o realizacji funkcji kształcącej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły w odniesieniu do dzieci i młodzieży oraz całej społeczności lokalnej wsi. Tradycyjna struktura organizacyjna szkoły, ukształtowana pod kątem realizacji funkcji dydaktycznej, nie sprzyja rozwijaniu działalności środowiskowej, stąd też niezbędne okazało się poszukiwanie nowych rozwiązań organizacyjnych, sprzyjających kształtowaniu się systemu wychowania w środowisku lokalnym z wiodącym udziałem szkoły.

Autor niniejszego artykułu postuluje przyjęcie struktury organizacyjnej, której podstawowymi komponentami są ośrodki pracy opiekuńczo-wychowawczej i kulturalnej na wsi, zaproponowanej przez G. Pańtak i M. Winiarskiego⁶ (rys.1).

Założenia wyjściowe przy projektowaniu ośrodków opiekuńczo-wychowawczych na wsi powinny uwzględniać założenia reformy systemu oświaty na wsi oraz konieczność optymalnego realizowania zasady współdziałania i koordynacji. Tym wymogom najlepiej chyba odpowiada koncepcja gminnego ośrodka pracy opiekuńczo-wychowawczej i kulturalnej /usytuowanego w centrum gminy/, posiadającego w poszczególnych wsiach gminy swoje ośrodki filialne. Działalność centrum koncentrowa-

Rys. 1

Rys. 2

- podsystem sterowania
- kierunki działalności
- koordynacyjnej
- kierunki współdziałania

łaby się nie tylko na bezpośrednim zaspokajaniu różnorodnych potrzeb w dziedzinie kształcenia, opieki i wychowania dzieci, młodzieży i dorosłych, ale równocześnie byłaby ukierunkowana na stymulowanie aktywności i samorządności społeczności gminnej wokół kształtowania i zaspokajania tego typu potrzeb oraz koordynacji poczynań opiekuńczo-wychowawczych.

Model koordynacji działalności opiekuńczo-wychowawczej w środowisku wiejskim przedstawia rysunek 2.

Powyższy schemat, którego głównymi twórcami jest dwójka pedagogów /G. Pańtak, M. Winiarski/ został zaakceptowany na posiedzeniu Gminnej Rady Narodowej w Kłaju w dniu 17 stycznia 1984 roku przez ogół radnych i stanowi razem z modelem struktury organizacyjnej podstawowy akt normatywny wszelkich poczynań opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy.

Podstawową instytucją o charakterze "ustawodawczo-kontrolnym" jest Gminna Rada do Spraw wychowania i Opieki, skupiająca przedstawicieli wszystkich placówek, instytucji, organizacji społecznych oraz zakładów pracy funkcjonujących na terenie gminy. Natomiast placówką o charakterze wykonawczym jest Zbiorcza Szkoła Gminna jako instytucja najbardziej kompetentna w sprawach opieki i wychowania dzieci i młodzieży.

Do głównych zadań Gminnej Rady do Spraw Wychowania i Opieki należy:

- programowanie i planowanie pracy opiekuńczo-wychowawczej i kulturalnej dla całej gminy /opracowanie programu pracy, przydział zadań dla poszczególnych ośrodków pracy opiekuńczo-wychowawczej,

- określenie zasad współdziałania między poszczególnymi ośrodkami,

- ustalenie zasadniczych kierunków działalności opiekuńczo-wychowawczej poszczególnych ośrodków,

- analiza działalności opiekuńczo-wychowawczej ośrodków pod względem realizacji zadań, programu, warunków działalności, stopnia efektywności itp.,

- sprawowanie opieki nad sprawami dotyczącymi funkcjonowania systemu przepływu informacji między ośrodkami pracy opiekuńczo-wychowawczej.

W skład Gminnej Rady do Spraw Wychowania i Opieki wchodzi: dyrektor szkoły lub jego zastępca, pedagog szkolny, kierownicy placówek pozaszkolnych, przewodniczący terenowych kół organizacji społeczno-politycznych, opiekun społeczny, kierownik biblioteki, kierownik placówki służby zdrowia itp.

Podstawowe znaczenie dla sprawności koordynacji działalności opiekuńczo-wychowawczej mają przede wszystkim takie czynniki, jak: wysoki stopień uświadomienia przez wszystkie placówki występujących potrzeb oraz akceptacja celów i zasad wychowania, funkcjonalna struktura organizacyjna, sprawna sieć informacji oraz autentyczne zaangażowanie wszystkich ludzi dobrej woli w społeczną działalność opiekuńczo-wychowawczą.

FORMY I METODY PRACY Z MŁODZIEŻĄ NIEDOSTOSOWANĄ SPOŁECZNIE POCHODZĄCĄ ZE ŚRODOWISKA WIEJSKIEGO

Doświadczenie wielu pedagogów dowodzi, że proces wychowania jest tym efektywniejszy, im bardziej ma on charakter zintegrowany, gdyż jego skuteczność jest silnie uzależniona od wspólnego oddziaływania na dzieci i młodzież różnorodnych czynników i insytnucji społeczności lokalnej.

Wdrażając nowy system wychowania, środowiskowa szkoła wiejska była zdana w zasadzie na własne siły. Szkoła ta bowiem nie posiadała tak wpływowego protektora, jakim przykładowo dla Szkoły Podstawowej nr 35 w Krakowie była Wyższa Szkoła Pedagogiczna /w której to szkole przeprowadzono słynny eksperyment wychowawczy/, nie korzystała również z pomocy kadry naukowej ani studentów.

Swoje nowatorskie poczynania zawdzięcza ona głównie emocjonalnemu zaangażowaniu kierownictwa i personelu pedagogicznego, korzystającego z gotowych, ogólnie dostępnych opracowań naukowych, dotyczących tematyki opiekuńczo-wychowawczej. Dużą pomoc w konstruowaniu lokalnego systemu wychowawczego okazywali studiujący nauczyciele - pracownicy tejże szkoły, którzy podczas odbywanych sesji byli informowani o nowościach z tej dziedziny. Pewną pomocą w pracy koncepcyjnej służył również autor niniejszego artykułu, spłacając niejako dług tejże szkole - jest on bowiem jej absolwentem.

System wychowawczy szkoły wiejskiej jest w ogólnym zarysie zbliżony do modelu szkoły środowiskowej w mieście. Wyraźniejsze różnice zaznaczają się dopiero wówczas, gdy określi się rozmiary i pomoc środowiska przy podejmowaniu jakichkolwiek działań na rzecz szkoły. Większe możliwości niż w szkole miejskiej istnieją również w sferze wykorzystania walorów środowiskowych dla dydaktyki i wychowania społecznego.

Zbiorcza Szkoła Gminna, nie posiadająca takich wyspecjalizowanych agend, jak Ognisko Pracy Pozaszkolnej czy Klub Środowiskowy, opiera swoją działalność opiekuńczo-wychowawczą głównie na świetlicy szkolnej, która stanowi centrum dyspozycyjne całego systemu wychowawczego. Świetlicy szkolnej podporządkowani są nauczyciele, którzy zajmują się organizacją czasu wolnego młodzieży dojeżdżającej z innych wsi, tj. nauczyciel organizujący pozalekcyjne zajęcia sportowe oraz nauczyciel - opiekun Szkolnego Koła Krajoznawczo-Turystycznego.

Autor niniejszego artykułu, badając środowisko wychowawcze w Zbiorczej Szkole Gminnej, zalecił objęcie troskliwszą opieką uczniów niedostosowanych społecznie.

Starsza młodzież /w tym również pozaszkolna/ wolała bardziej zajęcia ruchowe niż zajęcia świetlicowe. Korzystała ona głównie z zajęć sportowych, prowadzonych przez LZS "Melnik" Kłaj oraz K. S. "Tartak" Kłaj. O ile z zajęć kultu-

ralno-oświatowych, organizowanych przez lokalny Gminny Ośrodek Kultury, korzystała głównie młodzież szkolna, o tyle na zajęcia organizowane przez Klub Garnizonowy Jednostki Wojskowej 2515 w Kłaju uczęszczała przeważnie młodzież pozaszkolna.

Zajęcia sportowe oraz świetlicowe, prowadzone przez klub wojskowy, cieszyły się szczególnym zainteresowaniem młodzieży niedostosowanej społecznie z przewagą cech demonstracyjno-bojowych, zahamowani natomiast bardziej garnęli się do form spędzania czasu wolnego proponowanych przez świetlicę szkolną.

W trosce o realizację obowiązku szkolnego przez młodzież niedostosowaną społecznie, dyrekcja Zbiorczej Szkoły Gminnej wprowadziła nową formę kształcenia: klasy przysposobienia zawodowego. Klasy te przeznaczone są dla uczniów, którzy ukończyli szóstą lub siódmą klasę i przekroczyli odpowiednio czternaście i piętnaście lat, a nie rokuje nadziei na ukończenie szkoły podstawowej w obowiązującym systemie nauczania. Program nauczania przedmiotów ogólnokształcących w tych klasach został zmodyfikowany i dostosowany do możliwości uczniów. Oprócz przedmiotów ogólnokształcących, których treści nauczania zostały uwzględnione

pod kątem ich przydatności dla praktyki zawodowej, wprowadzono również pewne przedmioty zawodowe. W przypadku Zbiorczej Szkoły Gminnej w Kłaju przedmiotem tym jest "eksploatacja maszyn i urządzeń przetwórstwa tworzyw sztucznych", bowiem zakładem patronackim nad tą formą szkolenia są miejscowe Zakłady Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych. Absolwenci klas uzawodowionych po ukończeniu klasy ósmej otrzymują świadectwo ukończenia szkoły podstawowej z adnotacją: "został przysposobiony do pracy zawodowej w przemyśle przetwórstwa tworzyw sztucznych". Z tej formy zdobycia zawodu skorzystało do tej pory /dane z dnia 1 czerwca 1984/ 116 uczniów, z których 73 nadal pracuje w wyżej wymienionym zakładzie.

Sens prowadzenia klas uzawodowionych polega na tym, że dla pewnej części młodzieży /94 % ogółu tej młodzieży stanowią uczniowie niedostosowani społecznie/ stwarzają one szansę ukończenia szkoły podstawowej z jednoczesnym zdobyciem zawodu.

Wydaje się, że efektywność oddziaływań profilaktyczno-resocjalizacyjnych na wsi byłaby wyższa, gdyby spełniono następujące warunki:

- utworzenie Ogniska Pracy Pozaszkolnej jako głównego koordynatora i organizatora działalności rekreacyjnej,
 - podniesienie poziomu i atrakcyjności zajęć pozalekcyjnych zarówno dla młodzieży szkolnej, jak i pozaszkolnej,
 - zapewnienie dzieciom i młodzieży wiejskiej wypoczynku w okresie przerw w nauce szkolnej /w ośrodkach wczasowych zlokalizowanych w atrakcyjnych rejonach kraju/,
 - rozwinięcie w szerszym zakresie współpracy szkoły gminnej z domem rodzinnym ucznia,
 - usprawnienie działalności szkoły zbiorczej w dziedzinie integracji społeczności wiejskiej i koordynacji działalności dydaktycznej, opiekuńczo-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej,
 - wprowadzenie zmiany w strukturze zatrudnienia w Zbiorczej Szkole Gminnej /związanych z potrzebą funkcjonowania w szkole służb socjalno-opiekuńczych, organizatorów pracy pozalekcyjnej, form kształcenia ustawicznego dla młodzieży pozaszkolnej i dorosłych/,
 - utworzenie w centrach doskonalenia nauczycieli pracowni metodyki pracy środowiskowej,
 - poprawienie warunków lokalowych i materialnych środowiskowej szkoły wiejskiej.
- Szereg powyższych postulatów odnosi się także do szkoły miejskiej. Słuszna wydaje się propozycja wychowania przez pracę w szerszym zakresie, niż to się czyni obecnie. Entuzjazm młodzieży można wykorzystać poprzez powierzenie jej odpowiedzialnych zadań o charakterze użytecznym, w

których byłaby ona nie tylko wykonawcą poleceń, ale także organizatorem i pomysłodawcą. Jest to sprawdzona i dająca dobre wyniki metoda, zresztą z punktu widzenia wychowawczego powierzanie młodzieży takich obowiązków jest nieodzowne.

Innym czynnikiem, który zapewne wpłynąłby na zmniejszenie rozmiarów niedostosowania społecznego, byłoby prawidłowe przygotowanie do kultury spędzania czasu wolnego.

Wziąwszy pod uwagę fakt, że ilość czasu wolnego, jakim dysponuje młodzież, waha się od 4-6 godzin dziennie oraz fakt, że w rodzinach, w których oboje rodziców pracuje, zmniejsza się ich opieka wychowawcza, gospodarowanie czasem wolnym staje się obecnie zagadnieniem o dużym znaczeniu społecznym. Nie ma żadnej wątpliwości co do tego, że główną rolę w gospodarowaniu czasem wolnym winny spełniać szkoły środowiskowe, kształtując charakter młodego człowieka, wyrabiając u niego poczucie piękna, umiłowanie otaczającego go świata, wyzwalając zarazem wiarę we własne siły i wskazując cel wart wysiłku fizycznego i umysłowego.

Kończąc, pragnąłbym dać wyraz przekonaniu, że czasy współczesne wymagają zarówno gruntownej reformy kształcenia nauczycieli, jak i stworzenia systemu kształcenia animatorów czasu wolnego.

Opracowanie niniejsze nie wyczerpuje całokształtu rozległej problematyki, dotyczącej szkoły środowiskowej na wsi, ale podejmuje wybrane zagadnienia, ważne w kontekście kompleksowych poczynań reformatorskich w dziedzinie oświaty i wychowania w naszym kraju.

Sądzę, że skrótowe przedstawienie struktury organizacyjnej szkoły środowiskowej na wsi i jej nowatorskich poczynań w dziedzinie wychowania pozwoli ukazać pozytywne trendy w przeobrażeniach szkoły na wsi oraz występujące jeszcze niedomogi w jej funkcjonowaniu.

PRZYPISY

¹ Protokół z konsultacji organizacji szkół podstawowych na rok 1980/81 w gminie Kłaj.

² Protokół z konsultacji wstępnej projektów organizacyjnych placówek wychowania przedszkolnego w gminie Kłaj z dn. 21 stycznia 1980 r.

³ B. Wilgocka-Okoń, Budżet czasu uczniów szkół podstawowych i średnich, Nauczyciel i Wychowanie 1974, nr 1.

⁴ J. Wołczyk, Zbiorcza szkoła gminna, Warszawa 1976, s.62.

⁵, ⁶ G. Pańtak, M. Winiarski, Szkoła środowiskowa na wsi, Warszawa 1982.